RITA GRĀVERE

RAKSTU KRĀJUMS VELTĪTS JĒKABA ALKŠŅA DZIMTAI UN VIŅA MEITAI AUSTRAI LIEPIŅAI

*Dod, mīļais Dievs, lai vienmēr spētu
Mēs savai tautai palīdzēt!*

A. Liepiņa

Krājumā *Acta Medico-Historica Rigensia* 4. sējumā (1999) ievietoto rakstu tematika šoreiz veltīta vienas dzimtas piemiņai. Tas ir interesants un jauns materiāls gan medicīnas vēsturei, gan arī Latvijas kultūrvēsturei kopumā. Tas neapšaubāmi ir ieguvums daudziem lasītājiem, kas nav profesionāli mediķi, jo šāda veida krājuma salikums piepulcē savam līdzšinējam lasītāju lokam daudz jaunu interesentu, sniedzot viņiem visai plašas un jaunas zināšanas. Nozīmīgs ir arī kāds cits šādi kārtota tematiska krājuma aspekts. Iepazīšanās ar izcilām personībām, un vēl jo vairāk ar veselām dzimtām, kuras bez savas profesionālās darbības, ņēmušas aktīvu dalību arī sabiedriskajā dzīvē un atstāja bagātu kultūrvēsturisko mantojumu, iekļaujas noteikta laikmeta Latvijas kultūrvēsturiskajā ainā.

Paša prof. J. Alkšņa daudzpusīgās sabiedriskās intereses, viņa atstātie un savam laikmetam adresētie medicīniski izglītojošie un sabiedriski kulturālie (reizēm arī politiski nozīmīgie) raksti kopā ar atmiņām par kolēģiem, par to paaudzi, “*kas paši izbrida un kuru likteņi bija saistīti ar nežēlīgajiem I un II pasaules kara notikumiem*”, veido rakstu krājuma kultūrvēsturisko ievirzi. Kā to vairāk kārt šajā krājumā ievietajos rakstos uzsvēris prof. J. Alksnis, kura dzimtas piemiņai krājums ir izdots, ārstam piedalīšanās sabiedrības dzīvē vienlaikus ir gan rūpes par tautas veselības kopšanu, gan sāpe par tautas demogrāfiskajām pārmaiņām, turklāt tas viss lielā mērā saistās ar tautas kopējo kultūru.

Krājumu ievada prof. *Dr. med. habil.* J. Alkšņa dzīves apskats ar tipisku savam laikam latviešu censoņa dzīves gaitu un trīs atmiņu stāstījumi. Savās atmiņās par savu skolotāju profesoru J. Alksni dalījās R. Pavasars un H. Voskis. Prof. I. Lazovskis savā atmiņu apcerē vairāk pievērsās profesora ģimenei, meitas Austras Liepiņas dzīvei un darbībai.

Krājuma avotu bāzi ievada Jāņa un Pētera Stradiņu kopīgs raksts, kas skar dažus npublicētus J. Alksņa materiālus no Paula Stradiņa personiskā arhīva, kurus 1944. gadā septembrī, atstājot dzimteni, prof. J. Alksnis nodeva savam ilggadējam līdzstrādniekam un kolēģim P. Stradiņam glabāšanā. Viens no tādiem materiāliem bija paša profesora ap 1938.–40. gadu rakstītā autobiogrāfija, kā arī dažu rakstu uzmetumi, kas ievietoti šajā krājumā. Profesora J. Alksņa "*Mūža atmiņas un atziņas*", kā arī raksti, kas veltīti viņa tēva un mātes dzimtām, tiek šeit publicēti.

Šajos rakstos J. Alksnis visai sīki un pamatīgi apraksta savu ģeoloģisko koku, sava tēva un mātes dzimtas. Ciltskoka veidošanā profesors ietvēra ziņas par tēvu, tēva tēvu un tēva māti, kā arī māti, mātes tēvu un mātes māti. Zīmīgi, ka dati par trim iepriekšējām paaudzēm pa tēva un mātes līniju bija ietvertas arī 30. gadu LU Anatomijas institūta izstrādātajās antropoloģiskajās anketās, kas norāda uz tā laika medicīniskās un antropoloģiskās pētniecības nacionālo ievirzi.

Lasot J. Alksņa dzimtas atmiņas, jāatzīst, ka profesors arī savas dzimtas aprakstā uztvēris to kopīgo, kas raksturo lielāko daļu latviešu dzimtu. Vispirms, tas ir jauns apliecinājums tam, ka latviešu dzimtu vēsture (ģeoloģija) ir īsti tverama galvenokārt ar laiku tūlīt pēc Lielā Ziemeļu kara un tam sekojošās mēra epidēmijas. Tas saistīts ne tikai ar to, ka latviešiem nebija uzvārda, resp., savas personiskās identitātes apliecinājuma, bet arī ar samērā plašas iekšējās migrācijas no mēra un posta piemeklētajiem apvidiem. Tas bija latviešu genotipa pārmaiņu laiks, ko noteica šie migrāciju procesi. Otrs secinājums, ko atradu pārlasot J. Alksņa sastādīto savas dzimtas ciltskoku, ir tas, ko fiksē arī 1939. gada antropoloģisko ekspedīciju materiāli, ka laulību lokiem ir nelielas aploces. Laulības galvenokārt vēl 19. gs. sākumā un pat gadsimta vidū notika pagasta vai vairāku blakus esošo pagastu ietvaros, retas bija t.s. pārnovadu laulības. J. Alksnis sīki apraksta arī savu vecāku un vecvecāku antropoloģiskos vaibstus, tiesa gan neiedziļinoties to etniskajās saknēs. Taču tas, kā redzams pēc konteksta un it īpaši pēc profesora garā un pārdomātā raksta "*Latviešu tautas dzīvā spēka nozīme senatnē, nebrīvības laikmetā un nacionālā valstī*", viņu ir interesējis. Tieši šajā rakstā J. Alksnis izsaka vislielāko ticību "*savas tautas nākotnei un ilgam mūžam, mūsu gādībai par valsts garīgo un miesīgo stiprumu.*" Tieši šīs ticības dēļ viņš raksta rūgtos vārdus par valsts nepārdomāto politiku tautas dzīvā spēka saglabāšanā. Gandrīz kā šodien aktuāli skan profesora vārdi par to, ka "*sabiedrība, Saeimas aprindas un lielākā daļa politiķu nepiegrīza nekādu vērību tautas ataudzei*". Laikmetīgi skan arī viņa izvirzītā tēze par to, ka ģimene ir valsts stiprais balsts. Cilvēks ir un paliek visu tautu mērs.

Protams, vienīgi ar antropoloģisko un dokumentēto avotu trūkumu un nepietiekamību 30. gados var izskaidrot, ka tūlīt pēc hronikās lasāmajiem stipri alegoriskajiem pieņēmumiem par baltu cilšu it kā daudzskaitlīgā, lielā skaita,

iztrūkst viduslaiku demogrāfiskās situācijas apskats un tūlīt seko Lielā Ziemeļu kara perioda izraisītā demogrāfiskā krīze. Diskutējams ir jautājums, vai tieši 18. gs. sākums būtu uzlūkojams kā “bāra bērnu” periods latviešu vēsturē, bet tas, ka sākot jau ar 1720. gadu latviešu demogrāfiskie rādītāji krasi uzlabojās, tā gan šodien jau ir pierādīta patiesība. Šodienas jauno materiālu gaismā mēs gan par 18. gs., gan 19. gs. zinām vairāk. Zinām arī to, ka demogrāfiskā augšupeja, kāda tā iezīmējās tūlīt pēc 1720. gada, neturpinājās ilgi, ka atkal nāca jauni posta gadi ar demogrāfisko kritumu. Turklāt visai bieži demogrāfiskos rādītājus ietekmēja arī latviešu sociālais stāvoklis, jo saimnieku ģimenēs dzima vairāk bērnu nekā kalpiem. To savulaik, balstoties uz Zemgales novada Sīpeles un Bērzmuižas pagastu vēstures materiāliem, parādīja jau K. Straubergs.

Bet nevar nepiekrīst prof. J. Alkšņa viedoklim, ka latviešu tieksme pēc patstāvības lika tiem 19. gs. otrajā pusē doties ārpus dzimtenes, kad, kā raksta profesors, “*zuda ne tikai izceļotāji, bet arī to pēcnācēji.*” Nevar nepieminēt arī J. Alkšņa precīzo, jau tolaik izdarīto secinājumu, ka vienīgi neatkarīga Latvijas valsts nosargāja savas tautas dzīvo spēku. Nevaru neizteikt savu apbrīnu un cieņu profesoram par to drosmi un uzdrīkstēšanos sabiedrībai klaji sacīt, ka tauta lieliem soļiem iet pretim iznīcībai. Varbūt tas skan savādi šodien, zinot nākamā II pasaules kara upuru skaitu, bet to, ka tas skan laikmetīgi un, ka arī šodien ir vajadzīga tieši tāda pati drosme, kāda toreiz bija, un ne tikai Jēkabam Alksnim vien, bet daudziem mediķiem, tā gan ir taisnība. Prof. Alkšņa pēdējais raksts, kas ievietots krājumā – “*Miesas un gara veselība – tautu kultūras un nākotnes pamats*”, pēc savas būtības ir kopsavilkums visam sacītajam iepriekš. Tas vēlreiz apliecina šī izcilā cilvēka, mediķa dziļo ieinteresētību un sāpi par savas tautas “*miesu un garu*”.

Trešā lielā sadaļa veltīta Alkšņu dzimtas pēctečiem un to likteņiem. To ievada prof. A. Vīksnas apcere par ķirurgu un rakstnieku Arvēdu Alksni. Autors profesora Jēkaba Alkšņa dēla Arvēda mūžu ieloka starp diviem pasaules kariem, Latvijas dzimšanu, norietu un, atšķirībā no tēva, arī atjaunošanu. Viņš dzimis 1910. gadā Liepājā, guvis labu izglītību, studējis medicīnu, papildinājis ārzemēs, aizstāvējis medicīnas doktora disertāciju. Tad seko 1944. gada iesaukums Latviešu leģionā, angļu gūsts, dzīve emigrācijā.

J. Salaks un A. Miltiņš raksta par Aleksandru Mežciemu, Jēkaba Alkšņa meitas Mildas vīru, arī mediķi ar savdabīgu, spilgtu biogrāfiju.

Lielu interesi un ievērību pelna J. Stradiņa publikācija par Rīgas 2. slimnīcu laikmetu griežos. Varbūt tieši latviešu vēstures kopsakarā jāizceļ autora tēze, kuru it kā šad un tad aizmirstam, bet kuru jau sen, kādā no savām pēdējām publikācijām tūlīt pēc kara, izteica arī Ž. Unāms, ka “*Latvijas liktenis izšķīrās šeit un nevis tur [emigrācijā] un allaž arī turpmāk tas izšķīrsies Latvijā, nevis ārpus tās... Un tieši tādēļ mums jāatceras vēsturiski pareizi un precīzi jāizvērtē to dažādo tautību cilvēku darbība, kuri fantastiski grūtos apstākļos nosargāja Latviju, tās identitāti, nosargāja Latvijas medicīnu un arī šo slimnīcu.*” (220. lpp.).

Šo sadaļu noslēdz E. Bērziņas kultūrvēsturiskais atskats par Triju Zvaigžņu ordeņiem Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja krājumā.

Otrā lielā krājuma daļa veltīta Austrai Alksnei – Liepiņai (1913–1998). Atmiņas par viņu uzrakstījuši gan dēls Valdis Liepiņš, gan I. Lāčkāja, gan Z. Daškeviča un I. Paula, arī E. Ezera, M. Tūtere un J. Rapa. Viņas sabiedrisko darbību un tieši darbību Daugavas Vanagu organizācijā savā publikācijā apskata J. Frišvalds. Medicīnas vēsturnieki K. Ē. Arons un A. Dirbe uzrakstījuši apceri par Austras vīru Edgaru Liepiņu, kas iemiesoja vienu no traģiskākajiem likteņiem Alksņu-Liepiņu dzimtā. E. Liepiņš dzimis 1911. gadā, miris 1978. gadā, bet viņa likteni iespaidoja dienests vācu armijā, Noriņskā pavadītie gadi (1945–1946) un Karagandas izsūtījums (1951–1956), tad sākās darbs Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā. Austrā Liepiņa izcīnīja smagu cīņu, lai 1977. gada rudenī Edgars Liepiņš atstātu Latviju un dotos pie ģimenes uz Angliju. A. Boruks savās atmiņās, kas arī ievietotas šajā krājumā, stāsta par kopā ar E. Liepiņu pavadītajiem kara gadiem.

Trešajā *Acta Medico-Historica Rigensia* daļā ietverti vairāki raksti ar dažādu tematiku. Te lasāms A. Vīksnas darbs par latviešu ārstiem, Latvijas armijas ārstiem un Latvijas Universitātes mācībspēkiem, kas studējuši vai papildinājušies zināšanās Pēterburgas Kara medicīnas akadēmijā līdz 1918. gadam. Tas ir nepieciešams biobibliogrāfisks izdevums. Atsevišķas publikācijas veltītas Miķelim Kārlim Veidemanim un Ernestam Apsem-Apsītim. Pēdējais bija P. Sņķera skolnieks un viņa darba turpinātājs dermatoveneroloģijā.

Zināmu diskusiju un pārdomas izraisa K. Ē. Arona, I. Ančupānes, V. Miltiņa un A. Miltiņa kopdarbs par “*Skaisto (daiļo) un skaistumkopšanu latviskās mentalitātes priekšstatos*”. Tas ir interesants pieteikums grūta psiholoģiska rakstura temata atspoguļojumam. Var jau, protams, pārņemt terminoloģijas neprecizitāti, skatot un izvērtējot Latvijas nākotnes modeļus, ar “*Latviju kā mazu Krieviju*” saprotot divkopieni vai daudznacionālu valsti, ar apzīmējumu “*Latvija kā kosmopolītiska iebraucamā vieta*” vērtēt Latviju Eiropas Savienības kontekstā un, visbeidzot, ar terminu “*latviska Latvija*” saprotot nacionālu valsti ar latviskās kultūras vērtībām un prioritāti. Taču tas ir jautājums nevis par valsti, bet galvenokārt par to apdzīvojošās nācijas vai nāciju jēdziena izpratni. Vai nu mēs dodam priekšroku valstiskai nācijai ar valsti un tās institūcijām kā pamatvērtībām, kas ir tā saucamais rietumnieciskais nācijas modelis, vai arī etniskai nācijai ar latvisko kultūru tās stūrakmenī. Šeit uzreiz jānorāda, ka vēsturiski latvieši kā tauta ir veidojušies kā kultūrtauta, vēlāk kā kultūrnācijas tips. Etnosam veidojoties noteiktā teritorijā, noteiktā vidē, endogāmijas rezultātā bieži veidojas arī viens noteikts antropoloģiskais tips. Šeit veidojas arī tā skaistuma ideāls. Latviskā skaistuma izpratne atspoguļojas kultūrā. Kultūra bija tā, kas gadsimtos, pēc zaudētajām brīvības cīņām, saliedēja tautu. Uz to jau savulaik vērša uzmanību izcilākais viduslaiku pētnieks Latvijā, romānists un vēsturnieks dr. A. Spekke. Uz to norādīja arī dzejnieks E. Virza,

uzskatot, ka ne jau 13. gs., bet 16. gs. reformācijas rezultātā latvieši zaudēja savu tautisko kultūru, daļēji arī savu skaistuma vērtējumu, ietekmējoties no reformācijas un kontrreformācijas idejām. Lai gan tepat varētu pieminēt K. Kundziņa kontrargumentus, ka tieši reliģija bagātinājās ar vienu otru tautas raksturam piemērotu paražu, tādējādi literatūrā un skaistuma ideālā parādās sirdsšķīstie tēli un sirdsskaidrais skaistuma ideāls, ko vēlāk mēs atpazīstam kā ļaudis baltajās drānās. Kur nu vēl baltās krāsas nozīme un simbolika tautas kultūrā un skaistuma priekšstatos!

Ja mēs runājam par cilvēka skaistuma ideālu tautas dziesmās, kuras diemžēl nav hronoloģiski datējamas, tad gan jāatzīmē, ka sākotnēji, senākajās tautasdziesmās atspoguļojas divu dažādu antropoloģisko tipu saskare un iepazīšanās pirms vēl t.s. kuronizācijas un "latgalizācijas procesiem", kad viena izteikti gara, plecīga gaišmataina fiziskā tipa pārstāvji, paplašinot savu teritoriju, sastop šeit senākus iedzīvotājus par pašiem, un tieši tādā kontekstā, manuprāt, uzlūkojama tautas dziesma, kas aicina skaistas balss īpašnieci "*nākt ārā no krūmiem un rādīt savu augumiņu*." Te nu gara auguma, masīvie pēc sava tipa iedzīvotāji ierauga skaisti dziedājošo meiteni, kuru raksturo melni mati, sīks augums, sēļu pārstāvjus. Katrai ciltij bija savi skaistuma vērtējumi. Bet varbūt mūsu tautasdziesmas visdemokrātiskākā un liberālākā īpatnība ir tā, ko fiksējam tajās jau krietni vēlāk, ap 16.–17. gs., kad augumam kā ārējā skaistuma atveidam nav tik lielas vērtības kā garīgajam satvaram.

Godam dzimu, godam augu,

Godam gribu nodzīvot,

Godam manis augumiņis

Vai ir liels vai ir mazs.

Nākamais vēsturisko avotu kopums, kuru piemin arī autori un kuru tāpat varam izmantot šīs tematikas atsegšanai, ir ceļotāju atstātie apraksti, kas vēlāk ārstu piezīmēs fiksē ne tikai tautas psiholoģisko iedabu (portretu), bet atsedz arī vairākus skaistuma aspektus. Šai ziņā īpaši izteiksmīgs ir Livonijas humānista Pistorija rakstītais par latviešiem, ka "*ja viņus uzskata izglītotie ļaudis, tad tos var tikko saukt par cilvēkiem; ķermeņi tiem novājināti badā un kļuvuši īsāki, tiem trūkst arī samērīgu locekļu*". Cits humānists Eicēdijs papildina, ka viņi "*valkājot lūku vīzes un viņu dziedāšana ir vilku gaudošana*."

Patī tauta sevi identificēja, kā uzskata V. Vīķe-Freiberga, par sērdienīti, tādējādi tieši šim tēlam pakļaujot savu skaistuma ideālu. 18. gs. iezīmējas Latvijas vēsturē ar reģionalitātes jeb novadniecības apziņas izveidi, un, kā uzskata A. Johansons, norobežojumu rezultātā izveidojās radniecīgi, bet no citiem apgabaliem atšķirīgi iedzīvotāju tipi. Katrā novadā bija savs skaistuma ideāls. Papildināsim sacīto ar Latgaļes latviešu raksturojumu, kādu to atstājis Brants:

"... tā pati sāpīgā sejas izteiksme ar krāsu zemes pelēkumā. Arī ķermeņa uzbūveniecīga un auguma ziņā viņi nav lieli un spēcīgi. Zemes vidienā

sastopami ļaudis ar stipru ķermeņa uzbūvi, lieli, skaisti vīrieši un skaistas sievietes, kas laikam ir izveidojušies no sajaukuma ar lielkrieviem, bet varbūt no šīs tautas pamatrasēs, jo tādi paši ļaudis ir sastopami Vidzemes vidienā. Latgales iedzīvotāji tomēr ir ar vāju ķermeņa būvi, kas atbilst Latgales latviešu sentimentam. To veicinājuši nelabvēlīgie ģeogrāfiskie apstākļi un vājā zeme.”

Temats ir ļoti plašs, maz izstrādāts, tāpēc jāuzteic autoru drosme tam piekerties. Slīdot pāri laikmetiem, par precīzu jāatzīst autoru tēze, ka latviskā skaistuma izpratne saskanēja ar eiropisko.

I. Mellis, Z. Mauriņas ilggadēja sekretāre, nelielā pārskatā, uz ko viņu pamudināja akadēmiķis J. Stradiņš, godinot *Dr. med.* Jāņa Arvīda Āboliņa piemiņu, sniedz viņa *curriculum vitae*. Šī mediķa spilgtā dzīve ir vēl viens apliecinājums par Latvijas brīvvalsts gados izaugušas spēcīgas mediķu skolas un no tās nākušo mediķu spējam sekmīgi un ar izcilību strādāt ārzemēs.

Ar gandarījumu un prieku jāizceļ LMA Anatomijas katedras pētnieces I. Kokares nopublicētais vēl 1939. gadā *Dr. med.* Nikolaja Caunas izmērītais Latvijas armijas 3189 karavīru antropometriskais materiāls, kas teritoriāli aptvēra visus Latvijas novadus. Šī lielā antropoloģiskā materiāla bagātība, kas vēl joprojām neapstrādāta guļ Jēkaba Prīmaņa Anatomijas muzeja krājumos, un kuru politisko izmaiņu dēļ nepaguva nopublicēt paši pētnieki, jāceļ arī no plauktiem un jāturpina publicēt. Tikai tādējādi mēs šodien, 20. gs. beigās, varēsim iegūt kopēju priekšstatu par latviešu genotipa pārmaiņām aizejošajā gadsimtā. Patīkami, ka raksta sākumā autore sniegusi ieskatu gan *Dr. med.* N. Caunas biogrāfijā, gan arī zinātniskajā pētniecībā. Analizējot materiālu, I. Kokare to sagrupēja pēc vecuma grupām, sociālekonomisko un izglītības aspektu dēļ vīriešu vecumā no 26–30 gadiem izdalot no pārējiem un izslēdzot no tālākās analīzes, jo viņi izcēlās ar visgarāko augumu. Te gan būtu diskutējams jautājums, vai šo garāko augumu noteica tikai un vienīgi sociālekonomiskie apstākļi, varbūt augšana turpinājās arī līdz 25 gadiem.

Aplūkojot materiālu pēc ķermeņa garuma, kāju garuma, ķermeņa šķērsizmēriem, arī *distantia cristarum* un krūšu un galvas apkārtmēriem, kā arī klasiskajiem antropoloģiskajiem galvas izmēriem, I. Kokare noteica vidējos latviešu vīriešu antropometriskos mērus, raksturoja antropoloģisko tipu, un tad sadalīja visu materiālu pēc teritoriālajiem kompleksiem. Šeit gan jāatzīmē, ka autore kā salīdzināmo materiālu izmantojusi 1952. gadā profesora N. Čeboksarova vadītās Baltijas kompleksās ekspedīcijas mazskaitlīgos datus, kuri bez tam bija apvienoti vienā vecuma grupā no 18–60 gadiem. Gandrīz nemaz N. Caunas savāktais antropoloģiskais materiāls netika salīdzināts ar V. Deruma 1940. gada līdzīgiem datiem un R. Denisovas, tiesa gan maz publicētajiem, 1964.–1971. gada ekspedīcijas materiāliem.

Kopumā apstrādātais materiāls kādus īpašus jaunumus latviešu antropoloģiskajā raksturojumā neienes, vēlreiz apstiprinot Ziemeļrietumu antropoloģiskā

kompleksa ietvaros Kurzemes un Zemgales iedzīvotāju stipri izteikto diferenciaciju salīdzinājumā ar Vidzemes iedzīvotājiem un vēlreiz apliecinot šo novadu latviešu vēsturisko pēctecību.

M. Anže savā rakstā aplūkoja slimokases Latvijā no 1920. līdz 1934. gadam, sniedzot arī nelielu ieskatu cariskās Krievijas likumdošanā, un apskatot to attīstību un reorganizāciju vairākos posmos. Materiāla vērtību izceļ arī liels ieskats Dr. Kārļa Ādamsona biogrāfijā.

E. Jirgena apraksta Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā esošo 19. gs. beigu – 20. gadsimta. oftalmoloģisko ķirurģisko priekšmetu kolekciju, īpaši izceļot Reimersa acu klīnikas vietu kopējā Rīgas medicīnas vēsturē un kultūras vēsturē.

Arī V. Pundures publikācija skar Rīgas kultūras vēsturi, aplūkojot īpaši interesantu un intriģējošu tematu – *“Rīgas ārsti par vides aizsardzības jautājumiem 17.–19. gadsimtā.”* Autore iepazīstina lasītāju ar 17. gs., 18. gs. sākuma, bet it īpaši 18. gs. beigu un 19. gs. izcilākajām mediķu personībām, vispirms jau ar slaveno un visiem zināmo Oto Hūnu, kas uzskatīja par savu mediķa pienākumu celt dienas gaismā ne tikai pilsētas sanitāro stāvokli, bet arī izteikt aizrādījumus dāmām par klimatom nepiemērotu tērpu valkāšanu. Tāpat viņa izceļ E. Bohmani, kas īpaši daudz darīja vides uzlabošanā. Atšķirībā no autores, kas uzskata, ka, lai gan apkārtējās vides aizsardzības jautājumi Rīgā bija aktuāli jau 17. gs., taču ārsti savā darbībā tiem pievērsa maz uzmanības, tomēr man gribētos izcelt visu paaudžu, vismaz vienas daļas ārstu lielo atbildības sajūtu gan par veselības, gan vides aizsardzības, gan arī kultūrvēstures mantojuma saglabāšanu.

Interesants ir arī M. Pukstas sniegtais ieskats Rīgas Studentu poliklīnikas 25 pastāvēšanas gados, kas dod ne tikai kopieskatu šajā jautājumā, bet arī pati, būdama ārste, kas strādājusi šajā jomā, nedaudz analizē arī studentu saslimšanas.

Acta Medico-Historia Rigensia ceturtā daļa atspoguļo dažādu darbību pārskatus 1997.–1998. gadā. M. Anže sniedz Latvijas Medicīnas vēsturnieku apvienības un muzeja darbības pārskatu par 1997.–1998. g. ar hronikas datiem.

A. Dālmane informē par Latvijas Anatomu, histologu un embriologu zinātniskās biedrības pastāvēšanas pirmajiem 20 gadiem (1951–1971). K. Ē. Arons apkopojis datus par izcilu ārstu piemiņas balvām.

Piektajā daļā apkopotas recenzijas.

Savukārt sestajā daļā sakopoti mūžībā aizgājušo kolēģu piemiņas mirkli. Šoreiz kolēģi atceras anatomu un histologu Kajetānu Juršānu (1926–1998), bet savās atmiņās par tēvu Ivaru Ebeku (1925–1998) un tēva dzimtu dalās Inguna Ebela.

Noslēgumā gribu vēlreiz izcelt šā krājuma kultūrvēsturisko ievirzi, tādējādi apliecinot mediķu un medicīnas vēsturnieku labāko tradīciju saglabāšanu.

A Collection of Articles Dedicated to the Family of Jēkabs Alksnis and his Daughter Austra Liepiņa (Summary)

By Rita Grāvere

Review of the Paul Stradiņš Museum for the History of medicine issued collection of scientific works "*Acta Medico-Historica Rigensia*", 1999, Vol. IV (XXIII), 480 p. The collection of articles is dedicated to the outstanding pre-war Latvian surgeon Jēkabs Alksnis and his family. New and interesting material is included concerning history of medicine as well as Latvia's cultural history in general. The collection contains articles by Prof. Jēkabs Alksnis himself on medical education and social culture, reminiscences of his contemporaries and pupils, an essay about his son – surgeon and writer Arvīds Alksnis, articles on the life and the activities of his daughter Austra Liepiņa, and memories about other family members.

The volume contains also articles of different topics, which are analysed in detail by reviewer, who praises the cultural historical direction and keeping intact the best traditions of medical historians.

Rita Grāvere, Dr. hist.

LU Latvijas Vēstures institūts

Akadēmijas lauk. 1, LV 1050, Rīga, Latvija